

(/)

 (/)

> Vikingetid og Middelalder (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Jyske Lov

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/faeringesagaen>)

Jyske Lov

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 5215

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov))

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/vikingetid-og-middelalder-13-13-13-13/jyske-lov&title=))

Helle Vogt

Jyske Lov

Af Anders Ellegaard, cand. jur.

I Aarhus Universitetsforlags "100-serie" (100 historier, 100 sider, 100 kroner) er nu udkommet historien om Jyske Lov. Forfatteren er juraprofessor, retshistoriker Helle Vogt fra Københavns Universitet. (Center for Interdisciplinary Studies of Law).

Kong Valdemar 2. Sejr (1170-1241) nåede to uger før sin død i marts måned at godkende Jyske Lov (eller et udkast). Fra fortalen kender mange udtrykket "Med lov skal land bygges". Til stede i Vordingborg var danehoffet, og loven skulle godkendes af kirken og på landstinget i Viborg. Tidligere kunne kongen lovgive alene, nu skulle den godkendes.

Fortalen var næppe skrevet samtidig med lovudkastet. Fortalen var brugt i andre love, og sprog og skrivestil var forskellige i fortalen og loven. Det antages i bogen, at fortalen kan være skrevet ved ærkebispesædet i Lund senere end 1251, idet en nævnt biskop var Uffe, som døde i 1252. I fortalen står der, at kongen skal beskytte kirken. Det ville der næppe have stået i 1240'erne.

I kapitlet om "Det danske rige" beskrives rigets opdeling i lande: Jylland, Fyn, Sjælland, Skåne, Halland, Blekinge og Bornholm. Der var landsting i Viborg, Ringsted og Lund. Landstingene havde politiske og juridiske funktioner: de skulle godkende kongevalg og lovgivning, men de var ikke domstole. Én af de vigtige opgaver var at godkende tinglysning af rettigheder over jord (ejendoms- og brugsret). - Andre inddelinger af landet nævnes: herreder og sysler hvor kongen havde kongsgårde og opkrævede skatter og kunne udskrive arbejde og militærtjeneste. Kongens modydelse var fred og sikkerhed i landet. Endelig var landet opdelt i bispesæder.

1200-tallet var en ekspansionstid. Befolkningen udgjorde i 1050 omkring 500.000, medens det i midten af 1200-tallet var steget til omkring 1.300.000. I byer og landsbyer boede omkring 10 % af befolkningen. Lovene var skrevet til frie mænd, som var bønder eller håndværkere. Husbond var overhovedet for kvinder, børn, tyende og slaver. Fæhlaget var udtryk for husstandens og fællesskabets samlede formue, som husbond rådede over. Fæhlaget gik i arv til fællesskabet, som om en afdød ikke havde været der. Der er regler om fæhlaget ved giftermål og solidarisk hæftelse.

I afsnittet "Den politiske scene" beskrives Valdemarstiden som en guldalder. Der var økonomisk fremgang, fred i riget og store reformer. Indtil Enevælden i 1660 var riget et valgkongedømme, hvilket gav anledning til mange kampe om tronen. Efter Valdemar Sejrs død i 1241 blev der kaos. De tre legitime sønner Erik (Plovpenning), Abel og Kristoffer ville alle være konger.

Kapitlet om Jyske Lavs "Opståen og indhold" begynder med en beskrivelse af "Retstilstanden før landskabslovene". Hvad sker der, når en befolkning går fra en mundtlig til en skriftlig kultur? Den mundtlige ret kan i en sag være tilpasset tiden, stedet, situationen, normer, sædvaner eller traditioner. Den nedskrevne lov er svær at komme uden om eller tilpasse en sag, og den er svær at ændre. Retten stivner så at sige. Det er tankevækkende, at antropologer har påpeget, at i skriftløse samfund tager det kun 15 år fra indførelse af nye normer indtil accept: "Sådan har vi altid gjort." - Hvad med: Mands minde? Hævd? Alderstids hævd? På den anden side må man anerkende, at nedskrevne love sikrer mod vilkårlighed i pligter og afgørelser, korruption og "den stærkestes ret."

Jyske Lov er opdelt i tre tematiske bøger. Den første bog handler om dåb, arveret og jordbesiddelse. Dåb var forudsætningen for arveret og for at komme i himmelen. Den anden bog handler om retsbrud, procesform og bevisførelse. På tinget var der ikke en dommer, men et nævn som tog stilling til berigelsesforbrydelser og vådegerninger (uforsætlig legemsbeskadigelse). Sandemænd i nævnet skulle finde sandheden og bestemme straf eller sanktion. - I fortalen står der at: "ingen lov er jævngod at følge som sandheden, men hvor man er i tvivl, hvad der er sandhed, der skal loven vise sandheden." Den tredje bog er mest en opsamling af love på forskellige områder: bøder, leding, skatter, landsbyen, husdyrhold, skibbrud, gaver mellem ægtefæller, falske beskyldninger, brandstiftelse, trolddom m.m. Arv, arveret og testationsregler var allerede dengang et stort område. Slægt, køn og ejendomsret spillede ind. Jyske Lovs bestemmelser om arveretten blev for en stor del videreført i Danske Lov i 1683. Kvinders og mænds ligestilling rent arvemæssigt blev først fuldstændig i 1857. Emner fra de tre bøger beskrives nærmere i afsnittene: "Slægt, køn og ejendom." "Jorden og landsbyen." "Håndtering af retssager- processen." "Ære. Fred og straf." "Militærtjeneste og -skatter."

Bogens næste kapitel handler om Jyske Lovs "Brug og overlevering." Loven findes i 240 manuskripter men ingen fra 1241. Kun 17 er fra de første 160 år. Så sent som i 1504 blev en version trykt på dansk og latin. Reformationen medførte mange nye love, men 1590-versionen af Jyske Lov bibeholdte alle bestemmelserne omend i et mere moderne sprog. - Et særligt afsnit er om lovens brug i Slesvig, som var præget af påvirkning fra tysk ret. - Et spørgsmål, som stadig diskuteres, er om Jyske Lov gjaldt for hele det danske rige eller alene for Jylland.

I 1683 var det slut med Jyske Lov. Kong Christian 5. (1646-1699, konge 1670-1699) indførte Danske Lov og i 1687 Norske Lov. Al tidligere lovgivning var slut, selvom dele af Jyske Lov kan ses i Danske Lov. Danske Lov, som var tilbageskuende, blev dog hurtigt forældet af de nye fremadskuende tanker i Oplysningstiden (1690-1780).

Bogens sidste kapitel "Politisk og nationalt symbol" betegner Jyske Lov som en nationalromantisk myte. Jyske Lov er brugt eller misbrugt af forskellige politiske retninger. Ideen om et idealsamfund af frie og lige selvejerbønder var for eksempel levende i 1700-tallet. Stavnsbåndet blev indført i 1733 og ophævet i 1788. Fra arbejdsmangel til landboreformer og bondefrigørelse. Forfatteren skriver om de forskellige opfattelser af fortiden, politiske vinde, kvinders retsstilling og ikke mindst skiftende historiesyn.

I det sidste afsnit "En demokratisk lov" giver forfatteren sit bud på Jyske Lovs betydning for dagens Danmark. Optagelsen af Jyske Lov i Demokratikanonen i 2008 er efter forfatterens opfattelse forkert, idet citatet: "Pagten (mellem hersker og folk) var nødvendig for samfundet og ubrydelig; den der brød den "handler åbenbart mod Gud," som fortalen siger", er misforstået. Forfatteren anfører, at problemet er, at fortalen ikke taler om en pagt mellem hersker og folk, men at folket skal være kongen hørigt og lydigt, idet han er indsat af Gud for at sørge for fred og retfærdighed. "En teokratisk retsideologi bliver hyldet som demokratisk," skriver forfatteren, og fortsætter: "... står kanonen ikke for folkeoplysning, men giver tværtimod et bidrag til folkefordummelsen." Jyske Lovs betydning i dag er mere om moderne selvforståelse end om middelalderens virkelighed.

På forlagets hjemmeside finder man lister over litteratur og noter til teksten.

Både jurister og ikke-jurister vil finde den lille bog om Jyske Lov interessant, og ikke mindst forfatterens kommentarer til forskning og mediers og politikeres brug af loven.

[Historie-online.dk, den 12. februar 2019]